

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут БіЕМ
Кафедра міжнародних економічних відносин

Кулік Анастасія Олегівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

«Зовнішні торговельні відносини України з Китаєм»
Спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»

Студента (ки) 4 курсу
(номер курсу)
групи МЕ-81а
(шифр групи)

_____ (підпис)

А.О.Кулік
(ініціали, прізвище)

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Керівник к.е.н.доцент
(посада, науковий ступінь)

_____ (підпис)

Т.В.Щербина
(ініціали, прізвище)

Суми – 2022 рік

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавр
на тему

«Зовнішні торговельні відносини України з Китаєм»
студентки Кулік Анастасії Олегівни

Основний зміст кваліфікаційної бакалаврської роботи викладено на 39 сторінках, зокрема список використаних джерел з 36 найменувань, який розміщено на 4 сторінках. Робота містить 2 таблиці, 5 рисунків.

Ключові слова: ЗОВНІШНЬОТОРГІВЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ, КИТАЙ, ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ, ТОРГІВЕЛЬНА ПОЛІТИКА, УКРАЇНА.

Об'єктом дослідження є зовнішні торговельні відносини України з Китаєм.

Предметом дослідження є процес побудови українсько-китайських зовнішньо торговельних відносин.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у вивченні зовнішньо торговельних відносин України з Китаєм..

Для досягнення мети в роботі поставлені наступні завдання:

- надати визначення поняття зовнішньоторговельних відносин;
- розглянути елементи та специфіка регулювання зовнішньоекономічних зв'язків;
- вивчити еволюцію зовнішньоторговельних відносин України;
- розглянути історичні передумови розвитку торговельно-економічного співробітництва між КНР та Україною;
- визначити стан зовнішньоторговельних відносин України на сучасному етапі;
- надати аналіз зовнішньоторговельних відносин Китаю та основні пріоритети його розвитку;
- зробити оцінку україно-китайських торговельних відносин на сучасному етапі;
- дослідити перспективи співробітництва Китаю та України в контексті проекту «Один пояс, один шлях».

У процесі дослідження залежно від цілей та задач використовувались сукупність класичних підходів до розгляду відносин між Україною і Китаєм. Використані порівняльний, історичний, інституційний і функціональний

методи дослідження. На рівні загальнонаукової методології були використані теоретичні методи аналізу і синтезу, абстрагування, індукції і дедукції та системного підходу.

Для інформаційної бази використовувався аналіз останніх джерел та публікацій. Міжнародна торгівля у складі зовнішньоекономічних відносин України з КНР відображена в наукових працях Л. 12 Гальперіної, В. Левківського, З. Макогон, А. Мокія, М. Флейчук, Т. Молодченко, А. Пельо, А. Румянцева, О. Сльозко, О. Шайди, М. Матули, китайських учених Ван Пен, Чен Хунцзе, Чжан Юань та Лі Чжоу.

Натомість, наявний стан двостороннього співробітництва України та КНР, домінантні чинники, значні тенденції, вплив на економічну безпеку світу та держави, проблеми розширення і подальшої трансформації торговельних відносин в умовах глобальної економіки є недостатньо висвітленими.

Дефіцит наукових розробок, присвячених окресленої проблемі з акцентом на нові перспективні напрями дослідження, обумовило актуальність і вибір теми роботи.

За результатами дослідження сформульовані такі висновки:

– аналіз торгівлі України з Китаєм показує, що сучасна тенденція може спричинити загрози для України, стати сировинним додатком не лише розвинених країн, а й Китаю.

– Україна має вкрай неефективну структуру товарного експорту до Китаю, що характеризується засиллям мінеральної та сільгоспсировини, низькою часткою товарів навіть первинної обробки і практичною відсутністю споживчої продукції.

– завдяки платформі «Один пояс, один шлях» обидві сторони можуть розвивати економічні відносини, зміцнювати співпрацю, а тому – реалізовувати взаємну вигоду та спільний вигравш.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2022 рік

Рік захисту роботи – 2022 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту

Кафедра міжнародних економічних відносин

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
(спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»)

студентки 4 курсу, групи МЕ-81a

Кулік Анастасія Олегівна

1. Тема роботи: "Зовнішні торговельні відносини України з Китаєм" затверджена наказом по університету від 05.05.2022 року №_0317-VI.
2. Термін подання студентом закінченої роботи 27.05.2022 року.
3. Мета кваліфікаційної роботи: вивчення зовнішньо торговельних відносин України з Китаєм.
4. Об'єкт дослідження – Зовнішні торговельні відносини України з Китаєм.
5. Предмет дослідження – процес побудови українсько-китайських зовнішньо торговельних відносин.
6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах періодичних видань та наукових публікацій вітчизняних та зарубіжних авторів, аналізу останніх джерел та публікацій. Міжнародна торгівля у складі зовнішньоекономічних відносин України з КНР відображена в наукових працях Л. 12 Гальперіної, В. Левківського, З. Макогон, А. Мокія, М. Флейчук, Т. Молодченко, А. Пельо, А. Румянцева, О. Сльозко, О. Шайди, М. Матули, китайських учених Ван Пен, Чен Хунцзе, Чжан Юань та Лі Чжоу.
7. Орієнтовний план кваліфікаційної бакалаврської роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети:

Розділ 1 Методичні засади формування системи зовнішньоторгівельних відносин в міжнародній економіці; термін подання – 10 квітня 2022 року.

У розділі 1 Розглянуто визначення поняття зовнішньоторговельних відносин, елементи та специфіку регулювання зовнішньоекономічних зв'язків, еволюцію зовнішньоторгівельних відносин України.

Розділі 2 Аналіз сучасного стану зовнішньоторгівельних відносин України з Китаєм – 27 квітня 2022 року.

У розділі 2 розглянуто історичні передумови розвитку торговельно-економічного співробітництва між КНР та Україною, стан зовнішньоторгівельних відносин України на сучасному етапі. Проаналізовано зовнішньоторгівельні відносини Китаю та основні пріоритети його розвитку та оцінені україно-китайські торговельні відносини на сучасному етапі та перспективи співробітництва Китаю та України в контексті проекту «Один пояс, один шлях».

8. Консультації з роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	Щербина Т.В, доцент кафедри міжнародних економічних відносин	15.03.2022	15.03.2022
2	Щербина Т.В, доцент кафедри міжнародних економічних відносин	21.03.2022	21.03.2022
3	Щербина Т.В, доцент кафедри міжнародних економічних відносин	28.03.2022	28.03.2022

9. Дата видачі завдання: 28 березня 2022 року.

ЗМІСТ

Вступ.....	6
1 Методичні засади формування системи зовнішньоторговельних відносин в міжнародній економіці.....	9
Визначення поняття зовнішньоторговельних відносин.....	9
Елементи та специфіка регулювання зовнішньоекономічних зв'язків	12
Еволюція зовнішньоторгівельних відносин України.....	15
2 Аналіз сучасного стану зовнішньоторгівельних відносин України з Китаєм.....	18
Історичні передумови розвитку торговельно-економічного співробітництва між КНР та Україною	18
Стан зовнішньоторгівельних відносин України на сучасному етапі.	20
Аналіз зовнішньоторгівельних відносин Китаю та основні пріоритети його розвитку	23
Оцінка україно-китайських торговельних відносин на сучасному етапі	25
Перспективи співробітництва Китаю та України в контексті проекту «Один пояс, один шлях».....	27
Висновки.....	31
Перелік джерел посилання.....	33
Додатки.....	37

ВСТУП

Актуальність. Зовнішньоекономічна діяльність будь-якої держави є невід'ємною частиною ефективного функціонування і розвитку економіки країни.

На сьогоднішній день взаємовідносини України та КНР є так званим "найкращим часом", але з іншої сторони в Україні та в КНР насправді є інші концепції. На думку КНР Україна є другорядною країною, яка має відсталий економічний розвиток, якщо зрівнювати її з іншими провідними державами світу. Тому такі думки дають змогу більш уваги приділяти на модернізацію та співробітництво з іншими, розвинутими країнами, а з Україною працювати тільки заради сировини. В Україні з огляду на позицією Китаю в отриманні сировини і з великим надходженням китайських товарів і робочої сили на внутрішній ринок, мова йде про загрозу перетворення на сировинний придаток, міграційні та екологічні проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зовнішні торговельна відносини України та Китайської народної республіки викладені в наукових публікаціях та періодичних працях вітчизняних та зарубіжних авторів таких як Л. 12 Гальперіної, В. Левківського, З. Макогон, А. Мокія, М. Флейчук, Т. Молодченко, А. Пельо, А. Румянцева, О. Сльозко, О. Шайди, М. Матули, китайських учених Ван Пен, Чен Хунцзе, Чжан Юань та Лі Чжоу.

На згадку, сучасний стан співробітництва України та КНР, домінантні чинники, значні тенденції, вплив на економічну безпеку світу та країни, проблеми розширення і подальшої трансформації торговельних відносин в умовах глобальної економіки є недостатньо розкритими.

Дефіцит наукових розробок, присвячених окресленої проблемі з акцентом на нові перспективні напрями дослідження, обумовило актуальність і вибір теми роботи.

Метою роботи є вивчення зовнішньо торговельних відносин України з Китаєм.

Згідно поставленої мети нам потрібно вирішити наступні **завдання**:

- надати визначення поняття зовнішньоторговельних відносин;

- розглянути елементи та специфіка регулювання зовнішньоекономічних зв'язків;
- вивчити еволюцію зовнішньоторгівельних відносин України;
- розглянути історичні передумови розвитку торговельно-економічного співробітництва між КНР та Україною;
- визначити стан зовнішньоторгівельних відносин України на сучасному етапі;
- надати аналіз зовнішньоторгівельних відносин Китаю та основні пріоритети його розвитку;
- зробити оцінку україно-китайських торговельних відносин на сучасному етапі;
- дослідити перспективи співробітництва Китаю та України в контексті проекту «Один пояс, один шлях».

Об'єктом дослідження Зовнішні торговельні відносини України з Китаєм.

Предметом дослідження є процес побудови українсько-китайських зовнішньо торговельних відносин

Методи дослідження включають сукупність класичних підходів до розгляду відносин між Україною і Китаєм. Використані порівняльний, історичний, інституційний і функціональний методи дослідження На рівні загальнонаукової методології були використані теоретичні методи аналізу і синтезу, абстрагування, індукції і дедукції та системного підходу.

Теоретична та практична значимість роботи полягає в тому, що її результати допомагають прийняти науково-обґрунтовані рішення в контексті здійснення зовнішньоторгівельної політики України з Китаєм через призму зміни міжнародних економічних відносин в умовах вибудовування стратегічного партнерства.

РОЗДІЛ 1

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В МІЖНАРОДНІЙ ЕКОНОМІЦІ

1.1. Визначення поняття зовнішньоторговельних відносин

Зовнішньоторговельні відносини є дійсно важливим політичним та державним регулюючим засобом, адже завдяки їм до країни надходить валюта, яка являє собою матеріальну основу для подальших відносин та співробітництва з іншими державами і також є дуже важливим чинником для зовнішньої та економічної безпеки країни. Згідно з визначенням А. П. Кісельова, зовнішня торгівля являє собою «специфічний сектор економіки окремої держави, суб'єктами якого сьогодні є підприємницькі структури, пов'язані з реалізацією товарів (послуг, ідей) на зарубіжних ринках і частини зарубіжного товару на національному ринку» [8, с. 87].

Всесвітня організація охорони здоров'я офіційно проголосила коронавірусну хворобу пандемією на початку березня 2020 р. За цей час пандемія суттєво вплинула на тренди розвитку світової економіки, не оминувши жодної з країн світу. Перш за все, це спричинено жорсткими карантинними заходами, які були введені урядами багатьох країн. По-друге, пандемія змінила стиль життя людей і негативно позначилася на добробуті більшості населення, що привело до змін у структурі попиту [34].

По-третє, відбуваються зміни й у структурі пропозиції внаслідок негативного впливу карантинних обмежень на діяльність компаній багатьох галузей економіки. Масштабу пандемії COVID-19 багато в чому сприяли міжнародна торгівля та глобалізація, оскільки вірус поширився по сталих торговельних і туристичних маршрутах. Водночас пандемія також впливає на міжнародну торгівлю через скорочення попиту та пропозиції на більшість товарів і послуг [4, с. 21].

Пропозиція скорочується внаслідок зниження рівня активності практично в усіх секторах економіки. Щодо попиту, скорочення сукупного попиту

спостерігається внаслідок скорочення витрат домогосподарств через підвищену невизначеність щодо майбутнього. Виключенням є фармацевтична галузь, попит на продукцію якої у зв'язку з пандемією значно зріс у всьому світі [4, с. 26].

З урахуванням постійного економічного розвитку переважної більшості країн світу виникає все більша потреба в обміні товарами між собою в умовах постійної обмеженості ресурсів, а також обмеженості виробничих можливостей.

Отже, із цього виходять такі поняття, як «експорт» та «імпорт». Експорт – вивезення товарів або послуг з однієї країни в іншу. Імпорт – увезення товарів або послуг з однієї країни в іншу. Не можна не відзначити, що постійний розвиток цих двох процесів дає дивіденди як у грошовому еквіваленті, так і є ще низка плюсів, які можна поставити практично на один і той самий рівень користі: різні країни, обмінюючись товарами або послугами один з одним, отримують нові технічні можливості, освоєння нових технологій виготовлення найрізноманітніших продуктів, більш широкий спектр послуг [14, с. 151].

Зовнішньоторговельні відносини досить різноманітні, а також має багато чинників, які можуть впливати. В умовах світової глобалізації економіки все частіше постають демографічні проблеми, які опосередковано впливають на зовнішньоекономічну діяльність країни. Основними видами зовнішньоекономічної діяльності є: зовнішня торгівля, економічне співробітництво в усіх галузях народного господарства, науково-технічне співробітництво [8, с. 79].

Кожна держава світу в рамках участі у зовнішньоекономічних відносинах (як безпосередньо так і через національних суб'єктів ЗТД) провадить зовнішньоекономічну політику, у тому числі і в сфері зовнішньої торгівлі.

Можна стверджувати, що головним завданням здійснюваної зовнішньоекономічної політики держави є створення сприятливих зовнішніх економічних умов для розширеного відтворення всередині країни. В рамках загальної зовнішньоекономічної політики держава здійснює:

а) зовнішньоторговельну політику – це регулювання державою експортних та імпортних операцій;

б) політику стимулювання експорту – політика, спрямована на реалізацію на зовнішніх ринках товарів, щодо яких країна має економічні переваги, стимулювання змагальності вітчизняних підприємств із зарубіжними, підвищення серійності вітчизняного виробництва конкурентоспроможної продукції з метою розширення її експорту (на зовнішні ринки);

в) політику регулювання ввезення і вивезення капіталів;

г) валютну політику - має за мету підтримання економічної стабільності і створення міцної основи для розвитку міжнародних економічних відносин шляхом впливу на валютний курс та на операції обміну валюти;

д) митну політику – це комплекс заходів, здійснюваних з метою забезпечення найбільш ефективного використання інструментів митного контролю та регулювання товарообміну на митній території, участі у реалізації торговельно-політичних завдань щодо захисту внутрішнього ринку, стимулювання розвитку національної економіки;

е) політику вільної торгівлі (free trade) – політика мінімального державного втручання у зовнішню торгівлю, яка розвивається на основі вільних ринкових сил попиту і пропозиції;

є) політику протекціонізму (protectionism) – державна політика захисту внутрішнього ринку від іноземної конкуренції шляхом використання тарифних і нетарифних інструментів торгової політики.

Отже, в процесі дослідження понятійного апарату дослідження зовнішньої торгівлі, обґрунтовано авторське тлумачення сутності поняття «зовнішня торгівля», яке пропонується визначати як систему економічних міжкраїнових взаємовідносин, змістом яких є ввезення на митну територію країни та вивезення за межі цієї території товарів і послуг, за винятком тих, що не враховуються статистикою зовнішньої торгівлі. На відміну від існуючого тлумачення, це дозволяє більш системно схарактеризувати міжнародну торгівлю як вид економічної діяльності.

1.2. Елементи та специфіка регулювання зовнішньоекономічних зв'язків

Кожна країна, виходячи зі свого історичного досвіду, сформованих соціально-економічних умов, місця в світовій економіці, природно-географічного положення, керуючись загальнонаціональними і геополітичними інтересами, визначає для себе цілі і завдання розвитку зовнішньоекономічних зв'язків.

Можна сказати, що форми і методи регулювання зовнішньоекономічних зв'язків визначаються також кожною країною з урахуванням її особливостей. Але при всіх умовах держава повинна захищати свої національні інтереси, сприяти соціально-економічному прогресу свого населення.

Використання тарифних заходів, зокрема, митного тарифу як інструменту регулювання зовнішньої торгівлі відіграє велику значення для захисту національних інтересів. Дані дії носять економічний характер, а з огляду на взаємозв'язок тарифних заходів, вони складають єдиний економічний механізм регулювання зовнішньоекономічної діяльності [23, с. 49].

Особливу роль в системі єдиного економічного механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності відіграє система ввізних і вивізних мит.

У систему інструментів митно-тарифного регулювання включають різні елементи, які представлені на рис. 1.1. Важливим регулятором зовнішньоторговельних відносин є встановлення митного тарифу. До складу митного тарифу включають: розмір ставки мита, розподіл товарів за класифікацією і номенклатурою, яка регулюється з урахуванням зовнішньоторговельної діяльності, а також включені правила застосування різного виду мит на товари.

Рисунок 1.1 - Інструменти митно-тарифного регулювання [3, с. 183].

Методи митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі можна розділити на такі: тарифні (митні), що ґрунтуються на використанні митних тарифів; нетарифні - квоти, ліцензії, субсидії, демпінг та ін. (рис. 1.2).

Рисунок 1.2 - Методи митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі

Тарифні методи за суттю є економічними і діють через ринковий механізм, вони спрямовані на здешевлення експорту, подорожчання імпорту і впливають на фінансові результати діяльності учасників ЗЕД.

Складна структура митних тарифів включає в себе і тарифні квоти, компенсаційні збори та інші платежі, що впливають на збільшення ціни і тарифу на товар, що перевозиться через територію країни. Ті товари, які ввозяться з країн, що не мають угод на зниження тарифу, встановлюються високі мита. Найнижчі мита встановлюються на товари, що ввозяться з країн, що мають преференційний режим регулювання тарифних ставок.

С. В. Шевчук вважає, що регулювання є підпорядкування правилу. Правове регулювання: підпорядкування поведінки нормам права. Більш того в механізмі правового регулювання автор виділяє:

- інституційно-функціональний аспект: державну, системну єдність юрисдикційної діяльності держави;
- нормологічний аспект: системну взаємодію правових норм, що забезпечує виконання юридичних обов'язків. Держава здійснює політику, ґрунтуючись на поєднанні принципів захисту національного ринку і лібералізації [22, с. 25].

Принцип захисту національного ринку передбачає право держави на захист внутрішньої економіки, ринку, виробників і обов'язок здійснювати цей захист тільки тими способами і в тих межах, які встановлені ГАТТ і подальшими угодами учасників СОТ.

Лібералізація передбачає зниження тарифів, усунення перешкод, дискримінаційного режиму. Дані встановлення визначають відповідні обов'язки суб'єкта міжнародних торгових відносин і право вимагати виконання аналогічних дій від інших учасників. Як правило, реалізується якийсь оптимальний варіант поєднання цих принципів, що містить елементи як протекціонізму, так і лібералізації.

З метою здійснення державного регулювання зовнішньоторговельної діяльності використовується багатий арсенал інструментів, під якими розуміються різні типи державних заходів у зовнішньоторговельній сфері.

Отже, у всіх країнах, особливо в країнах з перехідною економікою, де сталася широка лібералізація зовнішньоекономічної діяльності, її державне регулювання є об'єктивною необхідністю. Таке регулювання спрямоване на забезпечення захисту інтересів країни і суб'єктів її зовнішньоекономічної діяльності, створення для останніх рівних можливостей розвивати усі види підприємницької діяльності і напряду використовувати прибутки і здійснювати інвестиції, на розвиток конкуренції і ліквідацію монополізму.

1.3. Еволюція зовнішньоторгівельних відносин України

Україна – це країна, розвиток господарства якої ґрунтується на розбудові ринкової, відкритої економіки. Участь країни у експортно-імпортних операціях, визнання вільного руху ресурсів, капіталів та робочої сили наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. традиційно вважалися базовими засадами існування розвиненої економічної системи, відповідали курсу на розбудову відкритої економіки, участі країни у глобалізаційних процесах.

Зовнішньоторговельні відносини сприяють економічному розвитку країн, створюючи можливість для реалізації їхніх істотних порівняльних переваг і розвитку нових. Вони стимулюють швидше й ефективніше використання внутрішніх ресурсів і дають змогу отримувати вигоди та переваги спеціалізації та участі в міжнародному поділі праці [3].

Небрат В.В. вважає, що «історичний досвід має фундаментальне значення з багатьох причин. Насамперед, він дає можливість зрозуміти, чому одні зміни породжують інші, як минуле детермінує майбутнє, тобто фактично тільки аналіз і узагальнення історичного досвіду дозволяють відкрити закономірності суспільного розвитку» [14]. В такому аспекті здійснює дослідження Покотило Т.В. [16], вивчаючи основні етапи становлення та історичного розвитку державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. Науковці характеризують розвиток зовнішньоторговельної політики через епохи становлення та розвитку зовнішньоекономічної діяльності [22]:

- епоху радянських років (1918-1987 рр.);
- роки перебудови (1987-1991 рр.);

- період реформування і розвитку зовнішньоекономічної діяльності і її управління в Україні як суверенної держави (1991 р. до цього часу).

«Вітчизняний історичний досвід підтверджує, що сама по собі зовнішня торгівля не створює успішної економіки. Навпаки, за певних умов її стимулювання та активізація можуть сприяти збереженню і відтворенню віджилих інститутів і всієї неефективної економічної моделі» [4].

Проаналізувавши етапи розвитку зовнішньоторговельної діяльності та трансформаційний досвід реалізації механізмів державного управління в сфері зовнішньоторговельної політики, побудовано траєкторії розвитку зовнішньоторговельної політики в світі та в Україні в історичному контексті, враховуючи рівень втручання держави в регулювання зовнішньої торгівлі (рис.1. 3).

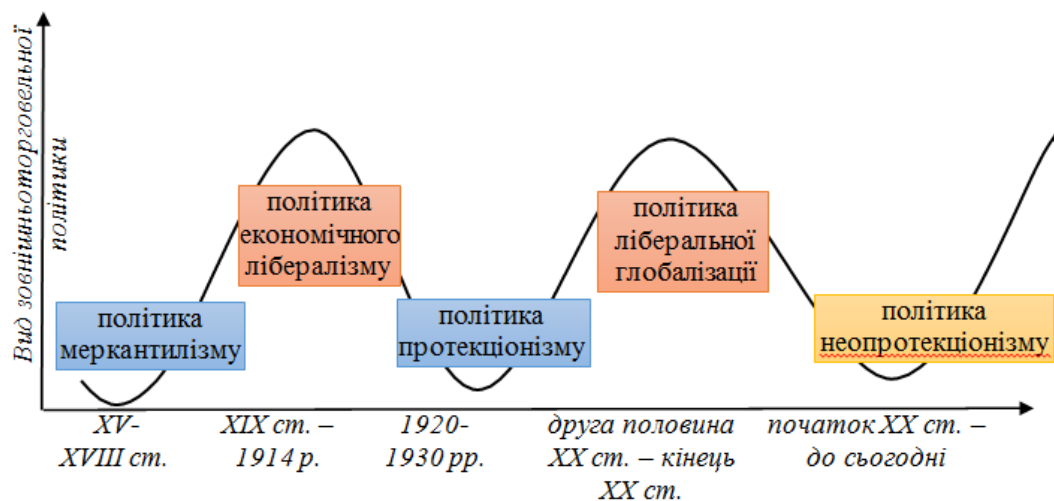

Рис. 1.3 Цикли зовнішньоторговельної політики в світі в розрізі історичних тенденцій

«В результаті проголошення незалежності України, демократичних та економічних ринкових реформ відбулася перебудова соціалістичного устрою з його державною плановою економікою й ліквідація державної монополії зовнішньої торгівлі. Внаслідок цього держава в особі органів публічного адміністрування здійснює не пряме керівництво зовнішньоторговельними відносинами, а лише їх регулювання, цілеспрямоване упорядкування, за допомогою визначених нормативно-правовими актами методів» [5].

Як зазначають науковці, «перед Україною постала комплексна проблема опрацювання моделі участі у світових господарських процесах. Стратегічною

метою є створення відкритої економіки та загальноєвропейська економічна інтеграція» [5].

Клименко Л.В вважає, що «трансформація зовнішньої політики України має вирішувати два основних завдання: сприяти оптимальному розподілу факторів виробництва та забезпечувати економічне зростання національної економіки» [10].

Аналіз тенденцій історичного розвитку та змін в процесі формування і реалізації зовнішньоторговельної політики показав, що можна виокремити два основні види політики щодо державного управління зовнішньоторговельними відносинами країни. Зокрема, до них відносяться: лібералізм та протекціонізм. Однак, крім цього, існує безліч їх модифікацій, які мають більше чи менше переважання одного з виду політики. Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок.

Враховуючи історичний розвиток механізмів державного управління зовнішньоторговельною діяльністю в Україні, прослідковано неузгодженість та вагому відмінність від основних етапів розвитку міжнародних торговельних відносин. Зокрема, якщо в світі (зокрема, в Європі) виділено цикли (меркантилізм – лібералізм – протекціонізм – ліберальна глобалізація – неопротекціонізм), за якими відбувався розвиток зовнішньоторговельної політики, то в Україні, починаючи від зародження зовнішньоторговельних відносин до здобуття незалежності, основним напрямом державного управління зовнішньою торгівлею залишався протекціонізм. Це вплинуло на розвиток зовнішньоторговельної політики та стало однією з причин сировинного характеру експортних операцій, залежності національного ринку товарів і послуг від імпорту та відсутності комплексного механізму державного управління в умовах ліберальної глобалізації.

Таким чином, для країни, що розвивається, якою на сьогодні є Україна, найвідповіднішим варіантом є поєднання протекціоністських заходів та реалізація ліберального руху товарів і послуг.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З КИТАЄМ

2.1. Історичні передумови розвитку торговельно-економічного співробітництва між КНР та Україною

Відносини між Україною та КНР регулюється Угодою між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки про торговельно-економічне співробітництво (1992 р.), згідно з якою встановлено режим найбільшого сприяння щодо стягнення мита на експортні та імпорتنі товари двох країн, податків та інших внутрішніх зборів.

Найвищої точки розвитку торговельно-економічні взаємини країн досягли у 2013 р., коли був підписаний Договір про дружбу та співробітництво. Проте політичні зміни 2014 р., невиразна реакція Китаю на російську анексію Криму та воєнну агресію на сході держави проти України зумовили певну деактивізацію двосторонніх взаємин на певний період. Помірковану позицію КНР можна пояснити, по-перше, обережним ставленням до будь-яких радикальних суспільно-політичних змін та певним дипломатичним вичікуванням з метою уникнення міжнародної відповідальності та, по-друге, збереженням дружніх і добросусідських відносини з усіма сторонами.

Характерна ознака українсько-китайських відносин в політичній сфері - високий рівень взаєморозуміння і довіри, відсутність принципових розбіжностей у зовнішньополітичних позиціях, тотожність або близькість підходів до вирішення важливих міжнародних проблем. Високий рівень розвитку двосторонніх зв'язків свідчать регулярні обміни візитами на високому та найвищому рівнях. На одній з останніх зустрічей уповноважених представників двох держав, яка відбулася на початку грудня 2017 року, Україна і Китай підписали дорожню карту з реалізації ініціатив "Економічний пояс Великого шовкового шляху" і "Морський шовковий шлях", покликаних посилити економічне співробітництво між Європою і Азією [17].

Ініціатива Китаю "Один пояс - один шлях" передбачає розвиток торговельних відносин між Китаєм і Європою. Посол КНР в Україні Ду Вей відзначав, що цей проект немислимий без України. Проекти в рамках "Шовкового шляху" в перспективі можуть дозволити Україні обійти транзитні обмеження Росії в країні Середньої Азії [6].

Україна і Китай надають важливого значення взаємодії в рамках міжнародних організацій, насамперед ООН. Існує чимало питань, згідно з якими позиції сторін близькі або збігаються: протидія гегемонізму і політичній силі в міжнародних відносинах; ядерне роззброєння; реформа системи ООН; боротьба з міжнародною злочинністю і тероризмом і т. ін. [20].

Посилення діалогу в політичній сфері, активна діяльність Міжурядової українсько-китайської комісії з питань торговельно-економічного співробітництва створили передумови для нарощування двосторонньої торгівлі, обсяги якої відрізняються рекордними, за сучасну історію двосторонніх зв'язків, показниками і динамікою зростання. Завдяки цьому Китай стабільно входить в десятку найбільших зовнішньоторговельних партнерів України і першої п'ятірки за обсягом споживання українського експорту.

Для КНР Україна - третій зовнішньоторговельний партнер серед країн СНД. Незважаючи на складне внутрішньо економічне становище країни: спад виробництва, зниження ВВП, низький рівень обсягів інвестицій, в т.ч. іноземних, значний розмір зовнішньої заборгованості і т.п., тим більше на тлі безперервного стійкого зростання економіки КНР, Україна докладляє великі зусилля задля розвитку зовнішньоекономічних зв'язків з Китаєм.

Торговельно-економічне співробітництво між Україною і КНР регулюється Угодою між Урядом України і Урядом КНР про торговельно-економічне співробітництво від 1992 року, згідно з якою встановлено режим найбільшого сприяння з питань, які стосуються стягнення мита на експортні та імпорتنі товари обох країн, податків та інших внутрішніх зборів.

Сьогодні Китай є другою найбільшою країною, з якою в Україні є від'ємне сальдо, адже китайський експорт в Україну перевищує український

імпорт до Китаю. Чжао Хуейжун оцінює частку торгового співробітництва між Китаєм та Україною незначною.

«Співпраця нестабільна, наразі вона належить до стану «очікує зміцнення» [36, с.85]. Такий стан є найнижчим за оцінками китайських експертів, які загалом виділяють 4 типи торговельного співробітництва між Китаєм та країнами уздовж «Одного поясу, одного шляху»: «повномасштабне співробітництво», «з великим потенціалом для зростання», «проста структура співробітництва», четвертий – «очікує зміцнення».

Крім сільського господарства, яке є традиційним напрямом розвитку інвестиційних відносин торгівлі між Україною та Китаєм в останні роки, також є сфери, потенціал яких китайська сторона вважає перспективним для співпраці: космонавтика, інформаційна сфера, комунікації, енергозберігаючі та біотехнології тощо.

Завдяки платформі «Один пояс, один шлях» обидві сторони можуть розвивати економічні відносини, зміцнювати співпрацю, а тому – реалізовувати взаємну вигоду та спільний виграш.

2.2. Стан зовнішньоторгівельних відносин України на сучасному етапі

Аналіз ефективності розвитку зовнішньої торгівлі будь-якої країни здійснюється за допомогою показників, що здатні проілюструвати економічну ситуацію в країні. Основними такими показниками є експорт, імпорт і торговельне сальдо, географічна структура експорту та імпорту. Обсяги зовнішньої торгівлі товарами в період з 2015 р. по 2021 р. наведені на рис. 2.1.

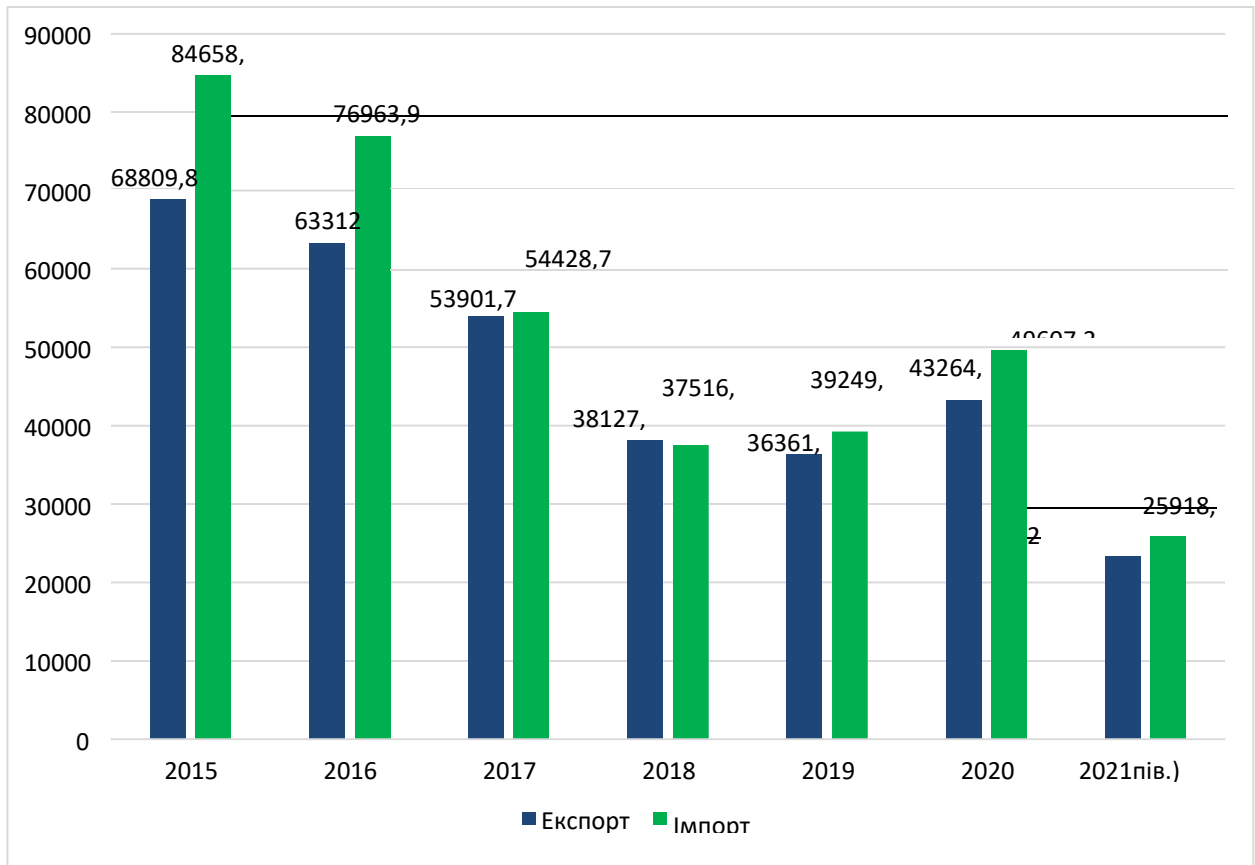

Рисунок 2.1. Динаміка експорту та імпорту товарів у 2015 – 1 півріччі 2021 року, млн. дол. США Джерело: побудовано автором на основі [15]

Аналізуючи динаміку зовнішньої торгівлі товарами в період з 2015 р. по 1 півріччя 2021 р., відразу привертає увагу систематичне скорочення обсягів експорту та імпорту, що особливо помітно у 2017 і 2018 роках. За даними [15] у 2017 році обсяги експорту склали 53901,7 млн. дол., що на 9410,3 млн. дол. менше ніж у 2016 році, а імпорт знизився ще відчутніше – з 76963,9 млн. дол. у 2016 році до 54428,7 млн. дол. у 2017 році (падіння обсягу склало 22535,2 млн. дол.).

Подібна картина спостерігається і у 2018 р. в порівнянні з 2017 р. Експорт та імпорт в 2018 р. знизився на 15774,6 та 16912,3 млн. дол. відповідно. А у 2020 році експорт становив 43264,7 млн. грн., а імпорт 49607,2 млн. грн.

З появою статистичних даних у 2021 році ми можемо досить точно оцінити, які зміни відбуваються в економіці України в цілому та зовнішній торгівлі зокрема в період пандемії. Ґрунтовний аналіз цих змін та оцінка внеску КОВІД-19 ще попереду, але вже зараз можна зробити кілька висновків щодо економічних трендів на основі статистики за березень-травень 2020 року.

Це можна пояснити впливом різних чинників. Однією з найголовніших причин такого спаду є значне погіршення загального економічного становища через анексію Автономної Республіки Крим в березні 2014 р., яка у структурі експорту та імпорту займала значну частку. Внаслідок військових і політичних конфліктів постраждали важливі економічні області України – Донецька, Луганська, Запорізька, які були провідними постачальниками певних продуктів, товарів, сировини за кордон

У квітні-травні 2020 року експорт та імпорт послуг скорочувались, але імпорт падав набагато швидше, ніж експорт. Причина - скорочення торгівлі транспортними послугами (експорт та імпорт транспортних послуг синхронно скоротилися на 35,5%) та скорочення міжнародного туризму через закриття кордонів. Одним із небагатьох видів послуг, експорт яких зростав і до, і після початку карантину в Україні був експорт комп'ютерних послуг. Його обсяги зросли на 12% тоді, коли загальний експорт послуг з України скоротився на 12% порівняно з аналогічним періодом 2019 року.

В цілому слід зазначити, що пандемія мала значний вплив на послуги, надання яких вимагає фізичного перетину кордону. Торгівля послугами, які так чи інакше постачаються через Інтернет, зростала навіть за умов карантину. Оскільки темпи поширення пандемії не скорочуються, а тільки зростають, популярність торгівлі інтернет-послугами і надалі зростатиме.

І, нарешті, найближчими роками на розвиток української зовнішньої торгівлі впливатимуть військова агресія з боку Росії та окупація частини наших територій ворогом. Причому не лише ті механізми, що не підпадають під оскарження й заборону в рамках СОТ, як, наприклад, будівництво газопроводів «Турецький потік» і «Північний потік-2», а й деякі заходи, неприйнятні в рамках СОТ. Принаймні протягом найближчих п'яти-шести років Росія, шантажуючи світ своєю ядерною зброєю, і надалі зможе порушувати якісь правила міжнародних відносин або ж конкретні угоди. Це, у свою чергу, певним чином впливатиме на розвиток української зовнішньої торгівлі. На практиці ж дія перелічених вище факторів впливу на розвиток української зовнішньої торгівлі може відбуватися як кожного окремо, так і в різних комбінаціях по різних групах товарів експортно-імпортних операцій та на різних географічних ринках.

2.3. Аналіз зовнішньоторгівельних відносин Китаю та основні пріоритети його розвитку

Сучасний стан динаміки обсягів зовнішньої торгівлі товарами між Україною та КНР характеризують дані, наведені на графіку (рис. 2.2).

Аналіз динаміки зовнішньоторговельного обміну товарами між Китаєм та Україною характеризується поступовим зростанням післякризового для України періоду.

Обсяг імпорту китайських товарів в Україні у 2021 порівняно з 2015 зріс на 143%, склавши у 2021 році 9195,634 млн дол. США. Обсяг українського експорту до Китаю також зростає, але менш помітними темпами, досягнувши у 2021 році 3593,683 млн дол. США, що на 49,7% більше, ніж у 2015 році.

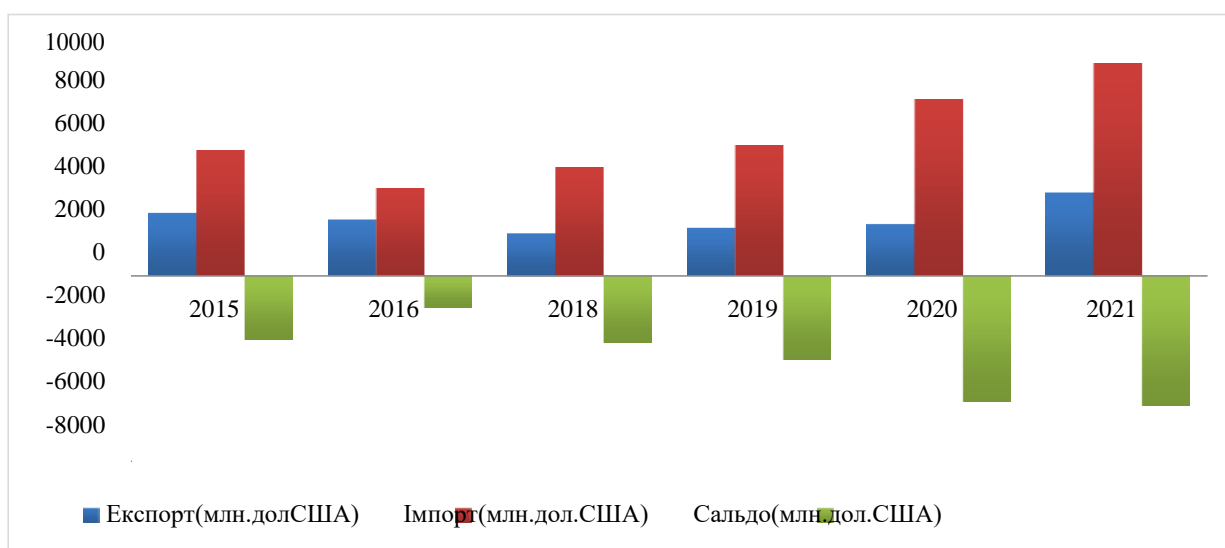

Рис. 2.2. Динаміка зовнішньої торгівлі України та Китаю за період 2014-2021 рр.

Варто зауважити, що питома вага імпорту китайських товарів Україною від загального обсягу імпорту товарів у 2019 році становила 15,2%, Китай вийшов на перше місце у рейтингу країн за обсягом імпорту українських товарів, вперше за довгий час обігнавши Російську Федерацію.

Динаміка сальдо торговельного балансу між Україною та Китаєм вказує на значну залежність України від імпорту китайських товарів. За даними Державної служби статистики України, більше половини негативного торговельного сальдо в Україні формується саме внаслідок торгівлі з Китаєм, у

2021 році цей показник становив 52% від загального обсягу. Китай займає перше місце у зовнішній торгівлі України. Протягом 2015–2021 років експорт товарів до Китаю відновив зростання (таке зростання спричинене збільшенням обсягів експорту зернових культур). Найважливішими товарними позиціями українського експорту в Китай є (табл. 2.1): руди, шлак і зола, зернові культури, жири та олії тваринного або рослинного походження, реактори ядерні, котли, машини та залишки і відходи харчової промисловості [19].

Протягом останніх п'яти років спостерігається тенденція до збільшення частки продукції сільськогосподарської та харчової продукції у структурі українського експорту до Китаю.

Таблиця 2.1

Товарна структура експорту товарів з України до Китаю у 2021 році

Експортна позиція	Обсяг, тис. дол. США	Питома вага в загальному обсязі експорту, %
Руди, шлаки і зола	1177451,33	32,8
Зернові культури	858653,270	23,9
Жири та олії тваринного або рослинного походження	741791,949	20,6
Залишки і відходи харчової промисловості	274164,92	7,6
Реактори ядерні, котли, машини	174935,842	4,9
Деревина і вироби з деревини	106701,805	3,0
Чорні метали	102893,383	2,9

Україна ж в свою чергу імпортує такі китайські товари (табл. 2.2): електричні машини, реактори ядерні, котли, машини, пластмаси, засоби наземного транспорту, чорні метали. Причому, як уже зазначалося, імпорт Китаю в Україну перевищує експорт України в Китай у декілька разів.

Таблиця 2.2

Товарна структура імпорту товарів з Китаю до України у 2021 році

Імпортна позиція	Обсяг, тис. дол. США	Питома вага в загальному обсязі імпорту, %
Електричні машини	3175101,818	34,5
Реактори ядерні, котли, машини	1548725,361	16,8
Пластмаси, полімерні матеріали	346294,556	3,8
Засоби наземного транспорту крім залізничного	312374,906	3,4
Іграшки	273613,54	3
Взуття	263730,388	2,9
Вироби з чорних металів	228340,630	2,5

Порівнюючи товарну структуру зовнішньої торгівлі між Україною та Китаєм (табл. 2.1, табл. 2.2), можна помітити їхню компліментарність: попит Китаю на сировинні товари може задовольнятися імпортом української продукції, а попит України на промислову продукцію може покриватися товарами з Китаю. Це може привести до посилення ризиків сировинної орієнтації вітчизняного експорту та сприяє імпортозалежності України від китайських товарів.

2.4. Оцінка україно-китайських торговельних відносин на сучасному етапі

Тож поряд із великими обсягами торгівлі між Китаєм та Україною наявна низка значних проблем, які потребують вирішення. Український експорт до Китаю характеризується високою концентрацією та не диверсифікованістю, адже домінуючими позиціями у ньому є сільськогосподарські та мінеральні продукти. Водночас для низки товарних позицій України ринок Китаю все ж таки залишається закритим: насамперед це стосується аграрної та харчової продукції.

Можна визначити такі рекомендації сприятимуть мінімізації проблем у зовнішній торгівлі Китаю та України:

- проаналізувати тарифні та нетарифні обмеження які обмежують експорт українських товарів до Китаю та здійснити необхідні заходи для їх мінімізації або усунення взагалі. Це може бути забезпечено шляхом проведення переговорів з китайською стороною для покращення умов торгівлі.

- активізація співробітництва України з Китаєм в аспекті отримання дозволу на експорт перспективних для українського виробника товарів(підготовка, погодження та підписання міжнародних протоколів щодо доступу на ринок для продукції з України, ін.).

- для захисту національних інтересів у питаннях міжнародної торгівлі, необхідна розробка стратегії імпортозаміщення енергетичних ресурсів, товарів широкого вжитку і виробничого призначення шляхом мотивації внутрішнього

виробництва та експортної стратегії, в основі якої буде експорт продукції з високим ступенем переробки і доданої вартості (сільськогосподарської і промислової продукції);

– забезпечення повного доступу до інформації про умови виходу на китайський ринок потенційних експортерів української продукції.

Виходячи з того, що ринок Китаю висуває ряд вимог для іноземних продавців необхідно забезпечувати консультаційною підтримкою українських виробників щодо пошуку потенційних партнерів та участі у міжнародних ярмарках, виставках, тощо.

– нові шляхи для поглиблення економічного співробітництва та двосторонньої торгівлі зокрема, можуть виникнути внаслідок приєднання України до реалізації китайської інвестиційної ініціативи «Один пояс, один шлях» (BRI). Аналіз впливу даного проекту на торгівлю між Китаєм та Україною та створення нових можливостей для українського виробника вказує на можливі економічні вигоди для України [12].

Позитивний ефект Україна може отримати внаслідок зниження транспортних витрат експортерів української продукції, що в свою чергу призведе до зростання експорту до Китаю та збільшить валютні надходження в країну.

Ці швидкі маршрути BRI мають значні потенційні переваги для виробників, зацікавлених у швидкісному перевезенні вантажів.

Ініціатива «Один пояс – один шлях» – це особлива форма поглибленої співпраці між Китаєм та Україною та з державами Центральної Азії і Європи. Вона спрямована на розвиток наукового, технічного, освітнього та культурного співробітництва, а також на гармонізацію торгових, митних, транспортних та логістичних відносин між країнами.

Можна стверджувати, що Китай має інтерес у реалізації низки ініціатив за участю України, а саме, це стосується китайської програми створення «Один пояс, один шлях» [29].

Україна, в свою чергу також зацікавлена у співпраці з Китаєм, яка може сприяти залученню китайських прямих інвестицій для реалізації проектів, зокрема інноваційних, на території України.

Створення спільних підприємств та виробничих кластерів з випуску високотехнологічної продукції у аерокосмічній сфері, енергомашинобудуванні, автомобілебудуванні, подальша реалізація проектів у космічній сфері та створення на території КНР українсько-китайського інноваційного центру або технопарку також можуть стати результатом співробітництва обох країн [28].

2.5. Перспективи співробітництва Китаю та України в контексті проекту «Один пояс, один шлях»

Китай, економічно випереджаючи своїх сусідів по Східній півкулі, прагне потіснити США та інших конкурентів в АТР, Європі, на пострадянському просторі тощо. Основний інструмент забезпечення лідерської позиції – реалізація масштабних інфраструктурних проектів на кшталт «Економічного Поясу нового Шовкового шляху» – зараз більш відомого як «Один пояс, один шлях» [1]. Цей амбіційний проект полягає в створенні трансконтинентального торговельно-економічного простору шляхом максимально можливого логістичного та відповідного нормативно-правового забезпечення руху вантажів і пасажирів із Китаю до Європи суходільними та морськими коридорами. На нинішньому етапі планується охоплення проектом територій країн Центральної Азії, Південного Кавказу, а також, імовірно, України, Білорусі та Молдови [3].

Слід зазначити, що Україна, маючи відповідну договірно-правову базу та високий рівень стратегічного партнерства з КНР, не використовує навіть уже існуючі можливості співпраці з найбільшим світовим експортером [35]. І в разі успішної реалізації амбітного китайського плану (який частково оминає Росію і передбачає прямий вихід Китаю до Європи через Центральну Азію і Південний Кавказ), Україна не може упустити шанс зайняти принципово нове геополітичне місце «першої європейської країни на Шовковому шляху».

Масштаби структурних перекосів у зовнішній торгівлі України з Китаєм виразняються на тлі порівняння із структурою експорту до інших ключових торгових партнерів. Так, у товарному експорті з України до ЄС у 2021 р. частка сировини становила 31,1%, проміжної продукції – 40,7%, засобів виробництва – 5,9%, а споживчих товарів – 22,2%. Якщо розглядати цей розподіл за всіма

країнами світу, то частка сировини становить 30,8%, проміжної продукції – 44,8%, засобів виробництва – 7,3%, споживчих товарів – 17,3% [13].

Таким чином, попри те, що сировинна орієнтація експорту залишається загальною проблемою економіки України у відносинах з усіма країнами-партнерами, її зовнішньоторговельні відносини з ЄС є більш ефективними у розрізі поставок продукції з більш високим рівнем обробки і доданої вартості, ніж торговельно-економічні відносини України з усіма країнами світу загалом.

З огляду на зазначене, вітчизняному науковому дискурсу щодо проблем міжнародної спеціалізації України доцільно позбутися стереотипних уявлень про країни з високим рівнем розвитку як основний каталізатор сировинної орієнтованості українського господарства і зосередити увагу на викликах структурної деформації виробничо-експортного потенціалу, пов'язаних з активізацією зовнішньоторговельних відносин із Китаєм.

Під час визначення шляхів підвищення ефективності товарообміну України з Китаєм слід брати до уваги набагато сильніші конкурентні позиції останнього на світовому ринку продукції за широкою номенклатурою. Тому можливість нарощення вітчизняного експорту товарів із високим рівнем доданої вартості на китайський ринок видається малоімовірною. Величезний резерв дешевої робочої сили, використання переваг «планової моделі капіталізму» та економії на масштабах забезпечують Китаю достатні переваги не лише для того, щоб не допустити потенційних українських конкурентів на свій внутрішній ринок, але й щоб активно проникати зі своєю продукцією на ринок України.

За таких умов вбачається за доцільне зосередити зусилля на послабленні залежності від імпорту з Китаю шляхом розвитку власних виробництв, продукція яких у перспективі задовольнятиме переважну частку внутрішнього попиту в Україні та конкуруватиме з китайськими аналогами на географічно сприятливіших (завдяки меншому транспортному плечу) зовнішніх ринках. Україна насправді вже має успішний досвід втілення окресленої стратегії на прикладі запуску вітчизняною компанією KTD Group виробництва (за китайськими технологіями) та налагодження експортних поставок до країн ЄС електронагрівальних пристроїв для приготування кави або чаю (код HS 8516 71) завдяки лібералізації торгівлі у межах угоди про асоціацію.

Масштабний експорт електроводонагрівачів з України до ЄС почався у 2016 р. з поставки 925,3 тис. одиниць на суму 28,1 млн дол. США, а вже у 2019 р. сягнув 4,7 млн одиниць загальною вартістю 216,8 млн дол. США [14]. Поряд із цим компанія KTD Group активно нарощує виробництво й експорт до ЄС іншої побутової техніки, зокрема пральних машин, електричних бритв, електрообігрівачів [15, с. 121].

Втіленню означеної стратегії сприяє й тенденція до розповсюдження у ЄС практики *nearshoring*, що полягає у пошуку джерел аутсорсингу процесів та поставок продукції з країн-сусідів об'єднання. Виникнувши як концепція заміни аутсорсингу ІТ-процесів від індійських компаній до компаній, розташованих у країнах, які знаходяться у безпосередній близькості до ЄС, *nearshoring* на сучасному етапі переосмислюється як більш комплексна стратегія географічної переорієнтації імпорту товарів і послуг до ЄС. У цьому контексті Україна має беззаперечну перевагу у зв'язку з територіальною близькістю країн-членів об'єднання.

Насамкінець слід зазначити, що концепція *nearshoring* вступає у пряме протиріччя з ідеєю долучення України до проекту Нового шовкового шляху – сухопутного транспортного коридору з Китаю до ЄС для поставок китайської продукції на європейські ринки.

Попри перспективу залучення інвестицій у розбудову транспортно-логістичної інфраструктури ЗЕД у разі проходження маршруту Нового шовкового шляху територією України розвиток виробничо-експортного потенціалу у межах *nearshoring* видається більш привабливим у стратегічній перспективі, ніж активізація транзитного потенціалу у межах обслуговування товарообміну між Китаєм та ЄС. Тим більше що розвиток інфраструктури Нового шовкового шляху сприятиме більшому проникненню китайської продукції і на внутрішній ринок України.

Отже, Україна має вкрай неефективну структуру товарного експорту до Китаю, що характеризується засиллям мінеральної та сільгоспсировини, низькою часткою товарів навіть первинної обробки і практичною відсутністю споживчої продукції. Тому майже дворазове зростання вітчизняного експорту до Китаю у 2021 р. на тлі падіння поставок до більшості інших країн в умовах

пандемії несе безпосередню загрозу посилення сировинної спеціалізації України на світовому ринку.

Найбільш ефективною відповіддю на цей виклик національним інтересам видається послаблення залежності від імпорту низки видів продукції з КНР та розвиток їх вітчизняного виробництва з подальшим налагодженням поставок на сприятливі зовнішні ринки, зокрема до ЄС.

ВИСНОВКИ

Отже, зовнішньоторговельні відносини досить різноманітні, а також має багато чинників, які можуть впливати. В умовах світової глобалізації економіки все частіше постають демографічні проблеми, які опосередковано впливають на зовнішньоекономічну діяльність країни. Основними видами зовнішньоекономічної діяльності є: зовнішня торгівля, економічне співробітництво в усіх галузях народного господарства, науково-технічне співробітництво.

Враховуючи історичний розвиток механізмів державного управління зовнішньоторговельною діяльністю в Україні, прослідковано неузгодженість та вагому відмінність від основних етапів розвитку міжнародних торговельних відносин. Зокрема, якщо в світі (зокрема, в Європі) виділено цикли (меркантилізм – лібералізм – протекціонізм – ліберальна глобалізація – неопротекціонізм), за якими відбувався розвиток зовнішньоторговельної політики, то в Україні, починаючи від зародження зовнішньоторговельних відносин до здобуття незалежності, основним напрямом державного управління зовнішньою торгівлею залишався протекціонізм

Відносини між Україною та КНР регулюється Угодою між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки про торговельно-економічне співробітництво (1992 р.), згідно з якою встановлено режим найбільшого сприяння щодо стягнення мита на експортні та імпорتنі товари двох країн, податків та інших внутрішніх зборів.

Аналіз торгівлі України з Китаєм показує, що сучасна тенденція може спричинити загрози для України, стати сировинним придатком не лише розвинених країн, а й Китаю. Та попри це китайський ринок є досить важливим ринком збуту для України, зв'язки з яким варто налагоджувати. Це обумовлює необхідність перегляду структури експорту до Китаю, скорочення експорту сировини та стимулювання продажу готової продукції.

Отже, Україна має вкрай неефективну структуру товарного експорту до Китаю, що характеризується засиллям мінеральної та сільгоспсировини, низькою часткою товарів навіть первинної обробки і практичною відсутністю споживчої продукції. Тому майже дворазове зростання вітчизняного експорту до Китаю у 2021 р. на тлі падіння поставок до більшості інших країн в умовах

пандемії несе безпосередню загрозу посилення сировинної спеціалізації України на світовому ринку.

Найбільш ефективною відповіддю на цей виклик національним інтересам видається послаблення залежності від імпорту низки видів продукції з КНР та розвиток їх вітчизняного виробництва з подальшим налагодженням поставок на сприятливі зовнішні ринки, зокрема до ЄС.

Для вирішення наявних проблем необхідно здійснити ряд важливих заходів, зокрема на законодавчому рівні та використання можливості участі у проектах для посилення економічного потенціалу, посилення інтеграції з великими європейськими та азіатськими економічними центрами, аби перетворитися на майданчик, де геоекономічні проекти Заходу та Сходу сходилися б і давали подвійний ефект. Проект «Один пояс, один шлях» є яскравим прикладом відкриття нових можливостей для України.

Ініціатива «Один пояс – один шлях» – це особлива форма поглибленої співпраці між Китаєм та Україною та з державами Центральної Азії і Європи. Вона спрямована на розвиток наукового, технічного, освітнього та культурного співробітництва, а також на гармонізацію торгових, митних, транспортних та логістичних відносин між країнами.

Завдяки платформі «Один пояс, один шлях» обидві сторони можуть розвивати економічні відносини, зміцнювати співпрацю, а тому – реалізовувати взаємну вигоду та спільний вииграш.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Березняк Н.В., Кваша Т.К., Божко Т.П. Деякі аспекти теорії всесвітньої економічної модернізації та китайської економічної модернізації. Науково-технічна інформація. 2017. № 1. С. 19–27.
2. Висоцька М. Аналіз основних тенденцій розвитку економічних відносин між Україною та Китаєм. Стратегія розвитку України. Економіка, соціологія, право. 2019. № 4. С. 14–20.
3. Гончарук А. Шовковий шлях: від концепції до практичних кроків (формат взаємодії 16+1). Стратегічна панорама. 2018. № 1. С. 26–35.
4. Долбнєва Д. В. Вплив COVID-19 на економіку країн світу. Проблеми економіки. 2020. № 1. С. 20–26. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-1-20-26>
5. Захарін С.В. Активізація українсько-китайського економічного співробітництва. Науковий вісник Мукачевського державного університету. Серія Економіка. 2019. Вип. 2(6). С. 28–32.
6. Закон України від 4 червня 2020 року № 3228 «Про Митний тариф України» URL: <http://sfs.gov.ua/baneryi/podatkovi-konsultatsii/konsultatsii-dlya-yuridichnihosib>
7. Інін Л., Захарін С.В., Волосюк М.В. Перспективи зростання торговельно-економічного співробітництва Китайської Народної Республіки та України в контексті реалізації ініціативи «Один пояс – один шлях». Економіка та держава. 2018. № 5. С. 14–16.
8. Кісельов А. П. Основи бізнесу : підручник. Київ : Вища школа, 2017. 191 с.
9. Китай став найбільшим діловим партнером України. Інфографіка. 2019. URL: <https://nv.ua/biz/economics/torgovlya-s-kitaem-kitay-stal-glavnym-delovym-partneromukrainy-novosti-ukrainy-50048806.html>
10. Клименко Л.В. Механізм державного управління зовнішньоторговельною діяльністю аграрного сектора економіки України. 2013. №2. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/2_2013/3.pdf
11. Лавнікевич Денис. Бійся китайців, які приносять дарунки. Дзеркало тижня. Україна. 2018. № 32. URL: https://dt.ua/finances/biysya-kitayciv-yaki-prinosyat-darunki-287105_.html

12. Лі Янь. Китайсько-українське співробітництво в рамках ініціативи «Один пояс, один шлях»: сучасний стан та перспективи України // Україна-Китай. 2018. № 13. С. 32–39.
13. Маргасова В.Г. Китайсько-українська співпраця в сфері вищої освіти В.Г. Маргасова, Н.В. Ткаленко, В.В. Виговська. Китайський-українське гуманітарне Співробітництво в рамках Концепції «Один пояс – один шлях», КНР, Тяньцзінь, 2016/2017. С. 33–35.
14. Небрат В.В. Історичний вимір трендів зовнішньоекономічної політики. Економіка України. 2017. № 5-6. С. 151-169.
15. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Статистична інформація. Зовнішньоекономічна діяльність: URL: www.ukrstat.gov.ua
16. Покотило Т.В. Історичний аспект розвитку державного регулювання інвестиційної діяльності. Державне будівництво. 2017. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/DeBu_2017_2_8.pdf
17. Спільна декларація України та Китайської народної республіки. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156_004
18. Сунь Чжуанчжі. Спрощення шляхів взаємодії між Китаєм і країнами Євразії в рамках «Поясу і Шляху» та особлива роль України // Україна – Китай. 2018. № 13. С. 20–23.
19. Товарообіг України та КНР за 11 місяців 2021 року зріс на 32,5%. Mind. 2022. URL: <https://mind.ua/news/20207275-tovaroobig-ukrayini-ta-knr-za-11-misyasiv>
20. Чжао Хуейжун. Поточний стан і перспективи китайсько-українських торгово-економічних відносин // Україна – Китай. 2018. № 13. С. 84–89
21. Шаповал Ю.І. Зміна економічної моделі Китаю: висновки для України. Новітня історія суспільних трансформацій. 2021. № 49. С. 206–220.
22. Шевчук С.В. Митні інтереси держави: принципи забезпечення та критерії деталізації. Формування ринкових умов в Україні. 2018. № 6 (205). С. 25-32
23. Berger, Ia. Kitaiskaia model razvitiia [Chinese development model]. Mirovaia ekonomika i mezhdunarodnye otnosheniia [World economy and international

- relationship], [online], 2019. no. 9, pp. 73–81. Available at:
<http://naukarus.com/kitayskaya-model-razvitiya>
24. China Outlook 2018. 2018. URL:
<https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/cn/pdf/en/2018/03/chinaoutlook-2018.pdf>
25. China Statistical Yearbook 2017. 2017. URL:
<http://stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2017/indexeh.htm>
26. Human Development Reports. 2018. URL:
<http://hdr.undp.org/en/composite/HDI>
27. Moldavchuk R. The strategic partnership of China and Ukraine. R. Moldavchuk, I. Odotiuk. Modern science. 2016. № 2. С. 77–82.
28. One Belt One Road Initiative. URL: <https://www.topchinatravel.com/silk-road/one-belt-oneroad.htm>
29. People’s Republic of China: 2018 Article IV Consultation-Press Release. International Monetary Fund. Asia and Pacific Dept. 2018. URL:
<https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2018/07/25/Peoples-Republic-of-China-2018-Article-IV-Consultation-Press-Release-Staff-Report-Staff-46121>
30. International Trade Statistics. 2017. URL:
https://www.trademap.org/tradestat/Country_SelProductCountry_TS.aspx?nvpm=1|156|||TOT
31. World Economic Outlook Update. 2018. URL:
<http://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2018/01/11/world-economic-outlook-updatejanuary-2021>
32. World Investment Report 2019. 2019. URL:
https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2013_en.pdf
33. World Investment Report 2020. 2020. URL:
https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2018_en.pdf
34. WTO sees less sharp trade plunge, but more muted rebound /
<https://www.reuters.com/article/us-trade-wto/wto-sees-less-sharp-trade-plunge-but-more-muted-rebound-idUSKBN26R289?il=0>
35. Zhai F.F. China’s belt and road initiative: a preliminary quantitative assessment. Journal of Asian Economics. 2018. № 55. P. 84–92

36. Zuokui L. Central and Eastern Europe in Building the Silk Road Economic Belt. Working Paper Series on European Studies Institute of European Studies Chinese Academy of Social Sciences. 2019. Vol. 8. No. 3. 130 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

SAMARY

Kulik A Ukraine's foreign trade relations with China - Qualification work. Sumy State University, Sumy, 2022.

Qualification work is devoted to the study and research of Ukraine's foreign trade relations with China, the peculiarities of their formation and the process of building Ukrainian-Chinese foreign trade relations. The definition of the concept of foreign trade relations, elements and specifics of regulation of foreign economic relations, the evolution of foreign trade relations of Ukraine are considered. The historical preconditions for the development of trade and economic cooperation between China and Ukraine, the state of Ukraine's foreign trade relations at the present stage are considered. China's foreign trade relations and the main priorities of its development are analyzed and Ukrainian-Chinese trade relations at the present stage and prospects of cooperation between China and Ukraine in the context of the "One Belt, One Road" project are assessed.

Recommendations for improving the foreign trade policy of Ukraine and China were developed, Ukraine-China trade relations were assessed at the present stage and prospects for cooperation between China and Ukraine in the context of the "One Belt, One Road" project.

Key words: FOREIGN TRADE RELATIONS, CHINA, FOREIGN TRADE, TRADE POLICY, UKRAINE, INTERNATIONAL MARKET.

АНОТАЦІЯ

Кулік А. О. Зовнішні торгівельні відносини України з Китаєм – Кваліфікаційна робота. Сумський державний університет, Суми, 2022.

Кваліфікаційна робота присвячена вивченню та дослідженню зовнішньоторгівельних відносин України з Китаєм, особливостей їх формування та процес побудови українсько-китайських зовнішньоторгівельних відносин. Розглянуто визначення поняття зовнішньоторгівельних відносин, елементи та специфіку регулювання зовнішньоекономічних зв'язків, еволюцію зовнішньоторгівельних відносин України. Розглянуто історичні передумови розвитку торговельно-економічного співробітництва між КНР та Україною, стан зовнішньоторгівельних відносин України на сучасному етапі. Проаналізовано зовнішньоторгівельні відносини Китаю та основні пріоритети його розвитку та оцінені україно-китайські торгівельні відносини на сучасному етапі та перспективи співробітництва Китаю та України в контексті проекту «Один пояс, один шлях».

Розроблено рекомендації щодо вдосконалення зовнішньоекономічної торгівельної політики України та Китаю, проведено оцінку україно-

китайських торговельних відносин на сучасному етапі та перспективи співробітництва Китаю та України в контексті проекту «Один пояс, один шлях».

Ключові слова: ЗОВНІШНЬОТОРГІВЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ, КИТАЙ, ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ, ТОРГІВЕЛЬНА ПОЛІТИКА, УКРАЇНА, МІЖНАРОДНИЙ РИНОК.